

İdarəetmə Uçotuna Giriş üzrə məsələ və testlər toplusu

Müəllif: Radil Fətullayev

Necə əldə etmək olar?

Kitabı iki formada əldə edə bilərsiniz:

1

Ofisdən əldəetmə

Nəşrlərimizi birbaşa Tədris Mərkəzimizdən ödəniş edərək əldə edə bilərsiniz.

Ünvan: Şəhriyar k. 26 (Elmlər m/st yaxınlığı, 53 nömrəli məktəbin yanı)

2

Kuryerlə (poçtla) çatdırılma

Mallar sifarişçiyə kuryer və ya poçt vasitəsilə çatdırıla bilər. Bunun üçün siz ad, soyad və dəqiq ünvanınızı qeyd etməlisiniz. Kuryerlə göndəriləcəyi halda ödəniş 5 AZN, poçtla göndəriləcəyi halda isə ödəniş 4 AZN-dir. Ödəniş sifariş zamanı bank hesabına ödənilir. Çatdırılma müddəti məsafədən asılı olaraq dəyişir.

Çatdırılma üçün əlaqə saxla: [+99477 412 38 30](https://www.whatsapp.com/message/994774123830) (WhatsApp aktivdir.)

Kitabın online sifarişi üçün "sifariş et" butonuna klikləyərək: Ad, soyad, ünvanınızı (poçtla çatdırılacağı halda: poçt indeksini, ad, soyad və ata adınızı) və aktiv əlaqə nömrənizi qeyd edin.

[SİFARİŞ ET](#)

Mobil: [+99477 412 38 30](https://www.whatsapp.com/message/994774123830)

Mobil: [+99477 220 70 21](https://www.whatsapp.com/message/994772207021)

Tel: [+99412 480 28 45](https://www.whatsapp.com/message/994124802845)

office@iatm.az

iatm.edu.az

[Şəhriyar küçəsi, 26](#)

Radil Fətullayev
Elvin Zaidov
Mahmud Abasquliyev

Məsələlər və Testlər Toplusu

İdarəetmə uçotuna giriş üzrə

I N Ə Ş R

BAKİ-2022

Elmi redaktor:

i.f.d.Ceyhun Məmmədov

Xəzər Universitetinin İqtisadiyyat və Menecment fakültəsinin dekani

Rəyçilər:

Mehdi Babayev

Bakı Hesabat Mərkəzinin direktoru

Abdulkərim Sadıqov

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
“Müha-sibat uçotı və audit” kafedrasının
müəllimi

i.ü.f.d. Ağamir Əsgərov

Bakı Mühəndislik Universiteti, Mühasibat
Uçotu və Audit kafedrasının dosenti

Elvin Həsənov

Cahan Red-2 LLC-nin İcraçı direktoru

i.f.d. Qahir Mikayılov

Bakı Mühəndislik Universiteti, Mühasibat
Uçotu və Audit kafedrasının baş müəllimi

Radil Fətullayev, Elvin Zaidov, Mahmud Abasquliyev

İdarəetmə uçotuna giriş.

İdarəetmə və xərclərin uçotu haqqında ilkin bilikləri sərbəst şəkildə
öyrənmək istəyənlər üçün vəsait.

ISBN: 978-9952-559-09-5

Bakı, “NURLAR” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2022, 122 səh.

Kitabda idarəetmə uçotunun məqsəd və vəzifələri, həmçinin xərc və məsrəfin mahiyyəti, təsnifatı, maya dəyərinin hesablanması metodları, material, əmək və dolayısı istehsal məsrəflərində əks etdirilməsi yolları, o cümlədən sifariş metodu (job costing), mərhələ metodu (proses costing), fəaliyyət metodu (abc costing), normativ metodları (standart costing) haqqında praktiki məsələlər qısaca nəzərdən keçirilmişdir.

Kitabın Azərbaycanda nəşr hüquqları İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinə aiddir. Müəllifin icazəsi olmadan kitabın qismən və ya tamamilə təkrar çapı, yayılması, elektron və ya mexaniki üsulla surətinin çıxarılması qadağandır !

© İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi (İATM), 2022

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi MMC

AZ1100, Bakı şəhəri, Şəhriyar küç., 26

Tel: (+99412) 480 28 45, +994 77 233 30 29,

E-mail: office@iatm.edu.az

www.iatm.edu.az

“İdarəetmə uçotuna giriş” nəşrinin

MƏSLƏHƏT Qrupunun ÜZVLƏRİ

Firuzə Mirzəyeva <i>UNEC-in Maliyyə və mühasibat kafedrasının baş müəllimi</i>	Aqil Səfərov <i>İATM-in baş mühasibi və təlimçisi</i>	i.ü.f.d, Namiq Əlizadə <i>Aqrokimya MMC-nin Maliyyə direktoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru</i>
Azad Ağayev <i>Gəncə Xəzər Təhsil Mərkəzinin müəllimi, İnanc MMC-nin baş mühasibi</i>	Mübarək Aydəmirov <i>İATM-in maliyyə meneceri və təlimçisi</i>	Nuran Süleymanova <i>Azərbaycan Texniki Universitetin baş müəllimi, İATM-in təlimçisi</i>
Abdullah Adilli <i>Bakı Biznes Universitetinin mühasibat uçotu üzrə müəllimi</i>	Amaliya Hacıyeva <i>UNEC-in Maliyyə və mühasibat kafedrasının müəllimi</i>	Yusif Abasəlizadə <i>İATM-in asistent təlimçisi</i>

Məsləhət qrupunda iştirak edən şəxslər kitabın hazırkı vəziyyətə gəlməsində əməyi olan, o cümlədən mövzuların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı xüsusi məsləhətləri ilə İATM-ə dəstək verən mütəxəssislərdir.

Gələcəkdə kitabın məsləhət qrupuna qoşulmaq istəyən ekspertlər iatm.nesri@iatm.edu.az -a yazılı şəkildə müraciət edə bilər.

Məsləhət qrupunun bütün iştirakçılarına İATM adından dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

M Ü N D Ə R İ C A T

ÖN SÖZ.....	5
Fəsil 1. Biznes mühiti və idarəetmə uçotu haqqında ilkin anlayışlar.....	6
Fəsil 2.Xərclərin mahiyyəti və təsnifatı.....	10
Fəsil 3. İstehsal və qeyri-istehsal xərclərinin (məsrəflərinin) uçotu qaydası.....	17
Fəsil 4. İstehsalatda məhsulun maya dəyərinin hesablanması metodları.....	26
Fəsil 5. Xammal-material məsrəflərinin maya dəyərində əks etdirilməsi metodları.....	33
Fəsil 6. Əmək məsrəflərinin hesablanması, uçotu və maya dəyərində əks etdirilməsi metodları.....	51
Fəsil 7. Dolayısı istehsal məsrəflərinin uçotu və maya dəyərində əks etdirilməsi metodları.....	59
Fəsil 8. Maya dəyərinin hesablanmasının sifariş (job order costing) metodu.....	69
Fəsil 9. Maya dəyərinin hesablanmasının mərhələ (process costing) metodu.....	77
Fəsil 10. Maya dəyərinin fəaliyyətə əsaslanan hesablama (FƏH) metodu (Active-Based Costing).....	86
Fəsil 11. Maliyyə planlaması və büdcənin hazırlanması.....	93
Fəsil 12. İstehsal əməliyyatlarının rəsmiləşdirilməsi..	101
CAVABLAR.....	105

Bismilləhirrahmanirrahim
“(Allah yolunda) nə xərcləsəniz, Allah onun əvəzini verər!”
Qurani-Kərim, Əs-Səba surəsi, 39-cu ayə

“Yarım xurma ilə də olsa özünüzü cəhənnəmdən qoruyun!”
Rəsulullah səllallahu əleyhi və səlləm

ÖN SÖZ

Hörmətli oxucular!

Sizə təqdim olunan testlər və məsələlər toplusuna “İdarəetmə uçotuna giriş” kitabına əsaslanan testlər və məsələlər daxildir. Bu testlər və məsələlərdən istifadə etməklə öz bilik və bacarıqlarınızı qiymətləndirə bilərsiniz.

Toplunun arxa hissəsində verilmiş testlər və məsələlərin cavabları qeyd olunmuşdur. Testlərin və məsələləri cavablandırdıqdan sonra toplunun arxasında yerləşən cavablar əsasında yoxlamayı həyata keçirə bilərsiniz.

Təvsiyə edirik ki, əvvəlcə proqramın müvafiq bölməsinə aid mövzuları dərslərdən öyrənsiniz, yalnız bundan sonra həmin bölməyə aid testləri və məsələləri işləyəsınız.

Testlər və məsələlər toplusu ölkəmizdə biliyin qiymətləndirilmə sisteminin inkişaf təcrübəsini özündə əks etdirir. Əminik ki, ondan düzgün, səmərəli istifadə təhsilinizin inkişafına böyük fayda verəcəkdir.

Testlər və məsələlər toplusu 12 fəsildən ibarətdir. Hər fəsil üzrə testlər və məsələlər öz əksini tapmışdır. Bu testlər və məsələlər tam olaraq mövzuları əhatə etmişdir. Mövzuları daha yaxşı mənimsədiyinizə əmin olmaq üçün bu testlər və məsələləri işləyə bilərsiniz.

Sonda qeyd edək ki, testlər və məsələlər toplusunda tərtibat və texniki nöqtəyi-nəzərdən müəyyən qüsurlar ola bilər. Ona görə də sizlərdən xahiş edirik ki, rast gəldiyiniz səhvlər və qəlbinizə gələn təkliflər barədə bizə yazılı və ya şifahi şəkildə məlumat verəsiniz. Göndərəcəyiniz irad və təklifləri İnşəAllah yeni nəşrlərimizdə nəzərə almağa çalışacağıq.

Əlaqə: 012 480 28 45

iatm.nesri@iatm.edu.az

MÜƏLLİFLƏRDƏN

3

İSTEHSAL VƏ QEYRİ-İSTEHSAL XƏRCLƏRİNİN (MƏSRƏFLƏRİNİN) UÇOTU QAYDASI

TESTLƏR

1. İstehsal prosesi zamanı ehtiyatların hərəkətinin düzgün qeyd olunduğu variantı tapın.

- a) Hazır məhsul → Xammal → Tam məhsul
- b) Tam məhsul → Hazır məhsul → Yarımfabrikat
- c) Yarımfabrikat → Xammal → Hazır məhsul
- d) Xammal → Yarımfabrikat → Hazır məhsul

Düzgün cavab: D

5. Hazır Məhsulun Maya dəyərini hesablamaq üçün hansı düsturdan istifadə olunur?

- a) Xammal alış + Yarımfabrikat əvvələ qalıq + İstehsal məsrəfləri
- b) Yarımfabrikat əvvələ qalıq + Yarımfabrikat son qalıq – İstehsal məsrəfləri
- c) İstehsal olunmuş məhsulun maya dəyəri + Hazır məhsul əvvələ qalıq
- d) İstehsal olunmuş məhsulun maya dəyəri + Hazır məhsul əvvələ qalıq – Hazır məhsul son qalıq

Düzgün cavab: C

8. Maya dəyəri 1500 manat olan hazır məhsul satılmışdır. Bu əməliyyatın muxabirləşməsi necə olacaqdır?

		Debet	Kredit
a) Xammal		1500	
	Yarımfabrikat		1500
b) SMMD		1500	
	Hazır məhsul		1500
c) Hazır məhsul		1500	
	Yarımfabrikat		1500
d) Hazır məhsul		1500	
	SMMD		1500

Düzgün cavab: B

15. “Qaraunc” LLC istehsal müəssisəsi 01 iyul 2021-ci il tarixində 45000 manatlıq material aldı və məhsul istehsalına başladı. Həmin tarixə birbaşa əmək məsrəfi 2000 manat, dolayısı istehsal məsrəfi 2500 manat olmuşdur. 02 iyul 2021-ci il tarixində müəssisədə məlum oldu ki, material qalığı 800 manat və yarımfabrikat qalığı 500 manat, hazır məhsul qalığı 450 manat olmuşdur. Bundan əlavə məlumatlara görə 01 iyul 2021-ci il tarixinə yarımfabrikatın son qalığı 900 manat olmuşdur. Həmin tarixə material qalığı 200 manat və hazır məhsul qalığı 500 manat olmuşdur. Verilmiş məlumatlara əsasən Satılmış məhsulun maya dəyərini tapın.

- a) 48300
- b) 49300
- c) 48350
- d) 49350

Düzgün cavab: D

MƏSƏLƏLƏR

Məsələ 1. “Meşəzavodu” MMC

“Meşəzavodu” MMC istehsalla məşğul olur. Şirkətin dövrün əvvəlinə ehtiyat qalığı aşağıdakı kimi olmuşdur.

Xammal əvvələ qalıq	10000 manat
Yarımfabrikat əvvələ qalıq	20000 manat
Hazır məhsul əvvələ qalıq	9000 manat

Şirkətdə dövr ərzində aşağıdakı əməliyyatlar baş vermişdir:

1. Nəğd olaraq 20000 manat dəyərində xammal alınmışdır.
2. İnzibati binada çalışan işçilərə 900 manat, istehsal binasında çalışan işçilərə 1000 manat və satış binasında çalışan işçilərə 500 manat əmək haqqı hesablanmışdır.
3. Satışla bağlı 980 manat reklam xərci olmuşdur.
4. Şirkət xammal istehsala buraxmışdır və bunun nəticəsində anbarda xammal qalığı 1500 manat təşkil etdir.
5. İnzibati binanın kommunal xərci 500 manat təşkil etmişdir.
6. İstehsal avadanlığı üçün 1000 manat amortizasiya xərci hesablanmışdır.
7. Yarımfabrikat hazır məhsula çevrilmişdir. Sonda qalan yarımfabrikatın dəyəri 300 manat təşkil etmişdir.
8. Satış binası üçün 100 manat rabitə xərci hesablanmışdır.
9. 500000 manatlıq satış olur və hazır məhsulun qalıq dəyəri 1000 manat təşkil edir.

Tələb olunur:

- a. Əməliyyatların müxabirləşməsini jurnala qeyd edin.
- b. Hazır məhsulun maya dəyərini hesablayın.
- c. Satılmış malın maya dəyərini hesablayın.
- d. Mənfəət və zərər haqqında hesabatı qurun.

Düzgün cavab:

a.

Sıra	Hesablar	Dt	Kt
1.	Xammal Kassa	20000	20000
2.	İnzibati xərc(əmək haqqı) Yarımfabrikat(əmək haqqı) Satış xərci(əmək haqqı) Əmək haqqı öhdəliyi	900 1000 500	2400
3.	Satış xərci(reklam) Kreditör borc(reklam)	980	980
4.	Yarımfabrikat(xammal) Xammal	28500	28500
5.	İnzibati xərc(kommunal) Kreditör borc(kommunal)	500	500
6.	Yarımfabrikat(amortizasiya) Amortizasiya yığımı	1000	1000
7.	Hazır məhsul Yarımfabrikat	50200	50200
8.	Satış xərci(rabitə) Kreditör borc(rabitə)	100	100
9.	Satışdan gəlir Debitor borc	500000	500000
10.	SMMD Hazır məhsul	58200	58200

b. 59200 manat

c. 58200 manat

d.

MZHH	Məbləğ (manatla)
Satışdan gəlir.....	500000
SMMD.....	58200
Ümumi mənfəət.....	441800
İnzibati xərclər.....	1400
Satış xərcləri.....	1580
Cəmi inzibati və satış.....	2980
Xalis mənfəət.....	438820